

Dr. sc. Vesna Skorupan Wolff
Izv. prof. dr. sc. Adriana V. Padovan
Jadranski zavod
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

VAŽNOST KODIFIKACIJE UGOVORA U NAUTIČKOM TURIZMU

ZNANTSTVENO - STRUČNI SKUP

ŠTO JE NOVO DONIO POMORSKI ZAKONIK U POSLJEDNJIH 20 GODINA?

Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet, Rijeka, 18. listopada 2024.

UVOD

➤ Plan izlaganja

- Stanje prije kodifikacije ugovora u nautici.
- Zašto smo kodificirali ugovore u nautici?
- Što obuhvaća kodifikacija ugovora u nautici?
- Koji su učinci i važnost novih zakonskih odredbi?

STANJE PRIJE KODIFIKACIJE UGOVORA U NATUCI

- Nepostojanje specijalnih zakonskih odredbi za ugovore u nautici – kompleksna pravna problematika:
 - Primjena odredbi općeg dijela ZOO,
 - Primjena odredbi posebnog dijela ZOO-a o ugovornim obveznim odnosima općenito,
 - Na ugovor o vezu primjena odredbi ZOO-a za pojedine ugovore (ugovor o najmu, djelu, ostavi, nalogu, uskladištenju).
 - Na ugovor o najmu jahte ili brodice primjena odredbi PZ-a o ugovorima o pomorskom plovidbenom poslu, prijevozu putnika i prtljage, zakupu, drugim pomorski plovidbenim poslovima, najmu iz ZOO-a.
- Primjena nestandardiziranog autonomnog prava, OUU nedorečeni, neprecizni, neujednačeni.
- Primjeri nejedinstvene sudske prakse.
- **Ne postoji pravna sigurnost i predvidivost pravne zaštite.**
 - **Konsenzus o nužnosti kodifikacije ugovora u nautici.**

KODIFIKACIJA UGOVORA U NAUTČKOM TURIZMU

- Ugovor o nautičkom vezu
- Ugovor o najmu brodice i jahte
- Osobe na strani jahte/brodice
- Odgovornost vlasnika/korisnika brodice/jahte
- Revidirane odredbe o ugovoru o gradnji broda – odgovarajuća primjena na preinaku, popravak, održavanje i servisiranje brodova, brodica, jahti

UGOVOR O VEZU – UČINCI I VAŽNOST KODIFIKACIJE

- Zakonom su jasno definirane uloge ugovornih strana - prava, obveze, pravila o ugovornoj odgovornosti; nove zakonske odredbe odgovaraju pravnoj prirodi i svrsi ugovora o vezu.
- Otklonjene su pogrešne atribucije koje je ponekad u praksi dobivao ugovor o vezu kada su odnosi strana stavljeni u kontekst odnosa iz ugovora o ostavi i ugovora o uskladištenju.
- Odredbe o ugovoru o najmu poslužile su kao uzor za izradu odredbi o ugovoru o vezu uz prilagodbu i uvažavanje svih posebnosti ugovora o vezu u pogledu sadržaja prava i obveza strana, predmeta i sastojaka ugovora.

UGOVOR O VEZU – UČINCI I VAŽNOST KODIFIKACIJE

- Dispozitivnost zakonskih odredbi, kogentne su odredbe koje propisuju:
 - Obvezu pružatelja usluge veza da ima valjanu pravnu osnovu za obavljanje djelatnosti pružanja usluge veza sukladno pozitivnim propisima o pomorskom dobru i morskim lukama i pružanju usluga u turizmu,
 - Odgovornost za materijalne nedostatke veza.
- Kodifikacijom ugovora postiže se uravnotežena zaštita interesa ugovornih strana.

UGOVOR O VEZU – UČINCI I VAŽNOST KODIFIKACIJE

- Otklonjene su brojne pravne prazne koje su postojale u domaćem pozitivnom pravu.
 - Uvrštavanje u zakonski okvir specijalnih zakonskih odredbi koje govore o sklapanju, trajanju, prešutnoj obnovi, prestanku ugovora o vezu, retenciji plovila i sl.
- Sva pitanja uređena su tako da je uvažena aktualna poslovna praksa i vjerno prenesene i implementirane sve specifičnosti koje su se ustalile u poslovnoj praksi.
 - Takav pristup omogućuje održavanje kontinuiteta i stabilnosti poslovne prakse.

UGOVOR O VEZU – UČINCI I VAŽNOST KODIFIKACIJE

- U okviru pripremnih radova na izradi nacрта zakonskih odredbi provedena su:
 - terenska istraživanja radi analize poslovne prakse hrvatskih marina i poredbene analiza poslovanja marina u Italiji, Sloveniji i Crnoj Gori,
 - poredbena analiza OUU hrvatskih, talijanskih, slovenskih i crnogorskih marina.
- Atributi uređenog ugovora pružateljima usluga veza omogućuju efikasniji nadzor nad poslovanjem i doprinose konkurentnosti hrvatskih marina, te općenito pridonose podizanju kvalitete usluga u turizmu.
- Kodifikacija nužno dovodi do ujednačavanja sudske prakse i autonomnog prava.

SUDSKA PRAKSA PRIJE KODIFIKACIJA UGOVORA O VEZU

➤ VSRH, Rev 2333/2010 od 14.5.2013.

- ❖ Nakon proteka roka na koji je bio sklopljen ugovor o vezu jahta ostala na vezu u marini - štetni događaja – potonuće jahte - vađenje iz mora - smještaj na suhi vez u istoj marini.
 - ❖ Korisnik veza potražuje naknadu štete, marina protutužbom potražuje naknadu za vez na koji je jahta prebačena nakon vađenja iz mora.
 - ❖ Oba nižestupanjska suda odlučila su da je potonućem jahte došlo do prestanka važenja ugovora o vezu, a kako među strankama nije nakon toga sklopljen ugovor o najmu suhog veza odbili su u cijelosti protutužbeni zahtjev marine za plaćanje naknade za suhi vez.
 - ❖ VSRH smatra da tuženiku (marini) treba priznati pravo na neku vrst naknade za razdoblje dok se jahta nalazila kod njega na suhom vezu, makar i s osnova ležarine. Ukinuta je odluka – uputa za ponovno odlučivanje: „prvostupanjski sud treba ocijeniti značaj i narav pravnog odnosa nakon što je jahta smještena na suhi vez“.
- Kodifikacijom ugovora o vezu otklonjene dvojbe u rješavanju tog i sličnih pravnih pitanja.

KODIFIKACIJA UGOVORA O VEZU - HARMONIZACIJA SUDSKE PRAKSE

- Čl. 673.t PZ-a propisuje: “Ugovor o vezu smatra se prešutno obnovljenim na isto vrijeme trajanja i pod važećim uvjetima pružatelja usluge veza ako nakon isteka ugovorom određenog vremena korisnik veza nastavi rabiti vez, odnosno ako jahta ili brodica na koju se ugovor o vezu odnosi ostane na vezu i nakon isteka ugovorom određenog vremena.”
- Novija sudska praksa potvrđuje tezu – pozitivni učinci kodifikacije doprinose harmonizaciji sudske prakse.
- VTS RH, PŽ 2991/2022 od 21.4.2023.
- ❖ Korisnik veza je raskinuo ugovor ali je zadržao plovilo u marini na suhom vezu.
- ❖ VTS je zaključio: „već samom činjenicom što je tuženik zadržao brod na vezu u marini kroz daljnje razdoblje, potvrđuje se pravilnost zaključka prvostupanjskog suda o njegovoj obvezi platiti sporne račune za naknadu za vez. Ostavljanjem broda u marini tuženik je za daljnje razdoblje prihvatio tužiteljeve OUU (cjenik) koji mu nisu mogli ostati nepoznati.”

SUDSKA PRAKSA PRIJE KODIFIKACIJE UGOVORA O VEZU

- Primjena odredbi ugovora o ostavi na sporove iz ugovora o vezu.
 - Nerijetko u autonomnom pravu (OUU marina) navedeno da marina čuva plovila na vezu. Klausula OUU-a jednog koncesionara: „marina se obvezuje nadoknaditi vlasniku štetu nastalu na plovidu za vrijeme čuvanja plovila, za koju bi marina prema zakonskim propisima o obligacijama bila odgovorna.“
- Trgovački sud u Rijeci, P-2590/1994, od 28. 2. 2007.
 - ❖ Sud je zaključio da je marina na temelju ugovora o vezu bila u obvezi čuvati tužiteljevo plovilo i u okviru toga provesti konzervaciju motora, skidanje s plovila akumulatora i čuvanje na suhom i u zatvorenom prostoru s povremenim punjenjem i pražnjenjem, koristiti kaljužne pumpe i sl.
 - ❖ Sud smatra da je sve spomenute radnje marina trebala poduzimati bez upute tužitelja i njegove pisane narudžbe jer je riječ o osnovnim djelatnostima marine.
 - ❖ Na rješavanje spora sud je primijenio odredbe ugovora o ostavi.

KODIFIKACIJA UGOVORA O VEZU - HARMONIZACIJA SUDSKE PRAKSE

- Navedeni primjeri ugovornih klauzula autonomnog prava i posljedično sudska praksa ne odgovaraju stvarnoj poslovnoj praksi i pravnoj pravnoj prirodi i svrsi ugovora o vezu.
- Tipična obveza marine isključivo je **obveza ustupanja veza, a najčešće i obveza nadzora plovila na vezu, ali ne i čuvanja plovila na vezu.**
- Čl. 673.j st. 1. i 3. PZ-a decidirano i nedvojbeno propisuje da su objektivno bitni sastojci ugovora o vezu:
 - **Uporaba veza, plovilo i naknada za vez.**
 - **Usluga nadzora je dispozitivna i predstavlja subjektivno bitno obilježje ugovora, te obvezuje pružatelja usluge veza samo ako se ugovori. To se također odnosi i na čuvanje, održavanje, servisiranje i slične dodatne usluge i radove.**

KODIFIKACIJA UGOVORA O VEZU - HARMONIZACIJA AUTONOMNOG PRAVA

- Pod utjecajem kodifikacije započeo proces harmonizacije autonomnog prava.
 - Marine izmijenile ili donijele nove OUU i modele ugovora o vezu.
- **O UU i pravila ponašanja unutar marine Tehnomont Marina Veruda (vrijedi od 1.1.2024. do 31. 12. 2024.)**

„O plovilu koje je u Marini Veruda dužan je u potpunosti brinuti korisnik plovila kao dobar gospodarstvenik, odnosno dobar domaćin te je odgovoran za svu štetu koja nastane na plovilu i u vezi s plovilom, i za svu štetu na drugim plovilima, obali, uređajima, napravama, postrojenjima, bilo kojem predmetu, objektu i/ili opremi u vlasništvu Marine ili treće osobe.“

KODIFIKACIJA UGOVORA O VEZU - HARMONIZACIJA AUTONOMNOG PRAVA

- OUU za marine članice D Marin Grupe (marine Dalmacija, Borik i dr.) na snazi od 1. studenog 2023.
- “The Marina is not obliged to safeguard and supervise the Vessel.”
- Ovakvo uređenje obveza u autonomnom pravu na tragu je osnovne podjele uloga i obveza korisnika veza i pružatelja usluge veza:
 - Korisnik veza odgovoran je za plovilo – njegovo ispravno stanje, sposobnost za plovidbu, održavanje, opremljenost konopima za privez, bokobranima i sl.
 - Marina je odgovorna za ispravan i siguran vez.

KODIFIKACIJA UGOVORA O VEZU - HARMONIZACIJA AUTONOMNOG PRAVA

- OUU Marine Pumat na snazi od 31.1.2024.
- Čl. 6.1. „Marina sukladno čl. 673.n Pomorskog zakonika pruža uslugu nadzora plovila isključivo vanjskim pregledom plovila, što ne uključuje pregled opreme od strane mornara Marine, i to najviše dva puta tijekom 24 sata tj. najmanje svakih 12 sati, što znači da mornari Marine nemaju obvezu u periodu između dva obilaska tijekom 12 sati ni na koji način nadzirati plovilo.“
- Dodatno je detaljno razrađeno što obveza nadzora uključuje, te protokoli postupanja marine.

KODIFIKACIJA UGOVORA O VEZU - HARMONIZACIJA AUTONOMNOG PRAVA

- OUU Marine Kremik od 1.12. 2022.
- Čl. 15. „Marina ne vrši nadzor pojedinačnih plovila i stanja plovila ukoliko takva usluga nije posebno ugovorena, već nadzor samog prostora Marine kroz povremene obilaskе mornarsko-čuvarske službe Marine, te stoga Marina nije u obvezi obavještavati Korisnika veza o stanju plovila.“
- Ovako jasne i precizne ugovorne klauzule u OUU marina koje su usklađene sa zakonskim odredbama PZ-a o ugovoru o vezu sigurno će doprinijeti većoj pravnoj sigurnosti i predvidivosti pravne zaštite, a time ujednačenoj i stabilnoj sudskoj i poslovnoj praksi.

UGOVOR O NAJMU JAHTE ILI BRODICE - OBILJEŽJA ZAKONSKIH ODREDBI

- Zakonske odredbe (PZ čl. 673.a – 673.i) odnose se na sve vrste najma brodica i jahti:
 - iznajmljivanje (čarter) s profesionalnom posadom
 - iznajmljivanje (čarter) bez posade
 - višednevni čarteri s uključenom uslugom smještaja putnika na plovilu
 - dnevno iznajmljivanje
 - kratkoročno iznajmljivanje primjerice vodenih skutera i brodica za razonodu
- Najam – opća obveznopravna terminologija - plovilo se daje na uporabu u zamjenu za najamninu. Svrha uporabe: rekreacijska plovidba, a uporaba može uključivati uslugu smještaja na plovilu.
- Odredbe PZ-a isključivo su obveznopravne naravi i bez utjecaja su na različit porezni tretman pojedinih skupina poslova iz čarter djelatnosti (PDV i dr.).
- Dispozitivnost - važno obilježje odredbi o ugovoru o najmu jahti ili brodica.

UGOVOR O NAJMU JAHTE ILI BRODICE – UČINCI I VAŽNOST KODIFIKACIJE

- Jasno su definirane uloge ugovornih strana – prava, obveze, pravila o ugovornoj odgovornosti.
 - S ciljem postizanja optimalnog uređenja tih pitanja provedena je temeljita doktrinarna analiza konceptualnih pitanja u vezi pravne prirode ugovora i polja primjene zakonskih odredbi.
- Jasno definiran pravni položaj najmodavca kao brodara.
- Faktično najmodavac jest: vlasnik jahte ili brodice, korisnik *leasinga* plovila ili osoba koja je od vlasnika uzela plovilo u zakup radi gospodarskog iskorištavanja u svrhu iznajmljivanja plovila.

UGOVOR O NAJMU JAHTE ILI BRODICE – UČINCI I VAŽNOST KODIFIKACIJE

- Najmodavac se smatra korisnikom jahte ili brodice predane u najam te se na njega na odgovarajući način primjenjuju odredbe PZ-a koje se odnose na brodara – izvanugovorna odgovornost, ograničenje odgovornosti...
- Pri tome se ne isključuje postojanje zakonom propisane odgovornosti vlasnika jahte ili brodice ako to nije ista osoba - propisana je **solidarna odgovornost vlasnika i korisnika jahte/brodice**.
- Za štetu u vezi uporabe plovila kod najma bez posade (plovilo se u tom slučaju nalazi u posjedu najmoprimca), po zakonu odgovara **najmoprimac solidarno s vlasnikom i korisnikom plovila**.

UGOVOR O NAJMU BRODICE I JAHTE – UČINCI I VAŽNOST KODIFIKACIJE

- Pri kodifikaciji vodilo se računa o tome da se u normativni okvir i konkretna zakonska rješenja za pojedina pravna pitanja vjerno implementira aktualna poslovna praksa naših čarter kompanija.
- Kodifikacija ugovora pruža viši stupanj pravne sigurnosti za neformalno sklopljene ugovore i ugovore čiji je sadržaj nejasan ili sporan.
- Uređeni ugovor doprinosi kvaliteti turističke ponude - Hrvatska vodeća svjetska destinacija po veličini nautičke čarter flote i broju *bookinga* u čarteru plovila bez posade.

ZAKLJUČAK

- Ugovori u nautici prošli su preobrazbu od neimenovanih ugovora i neuređenog autonomnog prava do kodificiranih, uređenih i standardiziranih ugovora.
- Preporuka jest da se nastavi s provođenjem standardizacije autonomnog prava - posebna važnosti za harmonizaciju poslovne i sudske prakse.
- Ogledni OUU i modeli ugovora o vezu u marinama, te ogledne klauzule za osiguranje odgovornosti marina i drugih pružatelja usluge nautičkog turizma – dostupne u monografiji Novi pravni režim za marine, HAZU, Zagreb, 2019.
- Komentar zakonskih odredbi o ugovoru o vezu - dostupan je u monografiji Pravni okvir za luke nautičkog turizma, HAZU, Zagreb, 2018. i drugim objavljenim radovima na projektu DELICROMAR – www.delicromar.hazu.hr